

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

OPERATION OF MULTINATIONAL CORPORATIONS IN UKRAINE AND THE WORLD

УДК 339.92

<https://doi.org/10.32843/infrastruct48-9>**Ставицька А.В.**

к.е.н., доцент кафедри економіки та управління національним господарством Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Перетяцько А.І.

студент Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Stavytska Alla

Oles Honchar Dnipro National University

Peretiatsko Andrii

Oles Honchar Dnipro National University

Стаття присвячена виявленню ролі транснаціональних корпорацій (ТНК) у розвитку світової економіки та їхньої діяльності в Україні. Розглянуто масштаби діяльності найбільших світових ТНК, обсяги прямих іноземних інвестицій через ТНК, вплив глобалізаційних викликів та світової пандемії COVID-19 на діяльність ТНК. Визначено тенденції розвитку світового господарства з урахуванням регіоналізації економічних процесів та використання протекціоністської політики окремими державами. Виявлено функціональні особливості діяльності транснаціональних компаній. Оцінено масштаби діяльності ТНК в Україні; визначена структура та розподіл прямих іноземних інвестицій та діяльність українських компаній, що наближаються до статусу ТНК. Досліджено та представлено основні статистичні дані щодо розвитку найбільших ТНК світу, їх вплив на світову економіку, рейтинги і результати діяльності за сучасних умов світогосподарських процесів. Визначено стратегічні завдання активізації діяльності ТНК в Україні.

Ключові слова: глобалізація, транснаціональні корпорації, транснаціональні банки, прямі іноземні інвестиції.

Стаття посвящена выявлению роли транснациональных корпораций (ТНК) в развитии мировой экономики и их деятельности в Украине. Рассмотрены масштабы деятельности крупнейших мировых ТНК, объемы прямых иностранных инвестиций через ТНК, влияние глобализационных вызовов и мировой пандемии COVID-19 на деятельность ТНК. Определены тенденции развития мирового хозяйства с учетом регионализации экономических процессов и использования протекционистской политики отдельными государствами. Выявлены функциональные особенности деятельности транснациональной компании. Оценены масштабы деятельности ТНК в Украине; определена структура и распределение прямых иностранных инвестиций и деятельность украинских компаний, приближающихся к статусу ТНК. Исследованы и представлены основные статистические данные по развитию крупнейших ТНК мира, их влияние на мировую экономику, рейтинги и результаты деятельности в современных условиях мирохозяйственных процессов. Определены стратегические задачи активизации деятельности ТНК в Украине.

Ключевые слова: глобализация, транснациональные корпорации, транснациональные банки, прямые иностранные инвестиции.

This article is devoted to identifying the role of transnational corporations (TNCs) in the development of the world economy and their activities in Ukraine. The scientific community began to pay special attention to the study of the role of transnational corporations in the 1970s. Noting that the impact of transnational capital on world economic processes is key in the world economy. In modern conditions of formation of the world global market the role and scale of functioning of TNCs which become a kind of the international regulator of industrial production and distribution of production considerably increases. The possible negative impact of transnational corporations on the development of economies of host countries is revealed. The article considers the scale of activity of the world's largest TNCs, the volume of foreign direct investment in the world. In particular, the article highlights the impact of globalization challenges, in particular the global pandemic COVID-19, on globalization. Data for the first two quarters of this year show that production declined more sharply than in 2008-2009, and in some cases the highest decline was recorded. Estimates for the year point to a general global recession that corresponds to the Great Depression of the 1930s. The tendency of development of the world economy towards regionalization of economic processes is considered. Regionalization is occurring as the United States seeks to decouple from China, limiting access to critical assets such as technology and raising the costs of market access. The article assesses the scale of TNCs in Ukraine, the structure and distribution of foreign direct investment and the activities of Ukrainian companies approaching the status of TNCs. For Ukraine, attracting foreign direct investment through transnationalization is very important, it is possible to address the competitiveness of the domestic economy, labor market development and increase living standards. However, the achievement of the set tasks can be allowed only in case of simultaneous creation of unfavorable conditions for TNCs and protection of national interests of Ukraine. In general, the study considers the main statistics on the development of the largest TNCs and their impact on the world economy, ratings and results of their activities to date.

Key words: globalization, transnational corporations, transnational banks, foreign direct investment.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку світової економіки значну роль відіграють транснаціональні корпорації, які стають провідними торговими компаніями, інвесторами, робниками сучасних технологій, стимуляторами міжнародної трудової міграції. Саме транснаціональні корпорації створили основу взаємозалежної економічної діяльності в різних країнах світу, а згодом стали рушійною силою глобалізаційних процесів загалом.

Проте постає питання, чи не досягла глобалізація межі свого розвитку в цьому відрізку історії. В останні роки спостерігається тенденція до регіоналізації та застосування протекціоністських

заходів, зокрема торгових війн, що значно знижує темпи міжнародної торгівлі та можливості міжнародного руху капіталу. Всесвітня пандемія COVID-19 призвела до падіння міжнародної ділової активності до рівня глобальної економічної кризи. В Україні поява транснаціональних компаній, як зарубіжних, так і вітчизняних, стала важливим економічним механізмом, що створив нові стратегічні цілі зовнішньоекономічної політики, засоби та умови участі України у міжнародному поділі праці та залученні прямих іноземних інвестицій до національної економіки. Тому створення стійких вітчизняних транснаціональних корпорацій, здатних адекватно реагувати на зовнішні виклики,

активно діяти на міжнародних ринках, повинно стати одним із пріоритетних напрямів розвитку національних бізнес-структур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Наукове співтовариство почало виділяти особливу увагу дослідженню ролі транснаціональних корпорацій в 1970-х роках. Відзначивши, що вплив транснаціонального капіталу на світогосподарські процеси є ключовим в світовій економіці, світові науковці внесли вагомий внесок в теоретико-практичні та прикладні дослідження функціонування ТНК, їх впливу на світове господарство, зокрема Р. Вернон, Дж. Даннінг, Р. Кейвз, Дж. Росенберг, М. Портер, В. Рокоча, О. Плотніков, В. Новицький, А. Філіпенко, І. Сорока, Т. Нікітіна, О. Рогач, С. Якубовський. Вплив ТНК на національну економіку, а також особливості їхньої діяльності в Україні досліджували, Л. Шабаліна, А. Ставицька, І. Пенська, М. Корнейченко.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження ролі ТНК в сучасних міжнародних економічних відносинах та особливостей діяльності транснаціональних компаній в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Термін «транснаціональна корпорація» виник як компроміс у процесі міжурядових переговорів про мандат діяльності ООН в 1974 р., покликаний захистити країни, що розвиваються від негативних наслідків впливу міжнародних монополій [1].

Розширення процесу транснаціоналізації спричинило зміну критеріїв і підходів до виділення ТНК і, як наслідок, трансформацію визначення поняття. У 1970–1990 рр. у публікації ООН до міжнародного корпоративного товариства віднесено лише найбільші компанії, що мають річний обсяг більше 1 млрд дол. США, і філіали мають бути не менш ніж у шести країнах світу, частка зарубіжних активів повинна становити 25–30% в загальній вартості активів компанії, не менше 30% загального обсягу обігу компанії повинно надходити із зовнішніх ринків [1].

За іншим трактуванням, «ТНК – це компанія, що має підрозділ у двох або більше країнах світу; здатна проводити узгоджену політику через один або кілька центрів прийняття рішень, в яких матеріальна компанія контролює активи інших економічних підрозділів у державах, що базуються, відмінні від країн її базування, як правило, за допомогою участі в капіталах. Нижній поріг такої участі становить не менше 10%, що враховує достатній для установаження контролю за активами [2]». Очевидно, пом'якшення критеріїв щодо віднесення компанії до визначення транснаціональної привело до значного зростання кількості ТНК.

Серед дослідників так і не було сформовано єдиних критеріїв надання статусу ТНК. Р. Вернон вважав, що ТНК – це материнська компанія, яка контролює значну групу інших компаній різної

національності [3, с. 4], Р. Кейвз називав ТНК компанії, які керують та володіють дочірніми підприємствами, щонайменше в двох країнах [4, с. 34], Дж. Росенберг відносив до ТНК компанії, що здійснюють за кордоном не менше ніж 20% своїх продажів, інвестицій, виробництва і мають понад 35% закордонних активів [5, с. 6].

В економічній літературі досить широко представлена еkleктична парадигма міжнародного виробництва Дж. Даннінга, в якій автор розкриває основні положення теорії міжнародного виробництва та причини появи ТНК і вважає компанію транснаціональною за наявності в неї прямих іноземних інвестицій [6].

За визначенням О. Рокач, ТНК – це міжнародні за складом і характером діяльності суб'єкти господарського життя, які функціонують на принципах корпоративної власності з акціонерною формою управління та розподілу прибутків у міжнародному масштабі [7].

Досить конкретно характеризує дефініцію «ТНК» відомий вітчизняний вчений А. Філіпенко, який стверджує, що «це фірма, яка володіє виробничими, торговельними та іншими активами в кількох країнах, що забезпечують їй прибуток» [8, с. 288].

І. Сорока вказує, що ТНК – це «підприємства (фінансово-промислові об'єднання), яким належать комплекси чи виробництва, що контролюють діяльність компаній, розташованих за межами країни базування, мають велику мережу філій і відділень у різних країнах, займають провідні положення у виробництві і реалізації того чи іншого товару» [9].

На сучасному етапу спостерігається зростання співпраці між ТНК та міжнародними організаціями, що приводить до збільшення взаємної вигоди від такого співробітництва у різних формах міжнародних економічних відносин. Взаємний інтерес забезпечує пошук механізмів координації діяльності та платформи для узгодження інтересів країн, що інтегруються в процеси глобалізації. Транснаціональні корпорації маючи широкий доступ до новітніх технологій, просувають менш розвинені економіки на світові товарні ринки, надаючи їм переваги глобалізованого економічного простору.

Таким чином, роль транснаціональних корпорацій як агентів глобалізації визначається у виконанні ними таких функцій:

- 1) переміщення фінансового капіталу, матеріальних ресурсів та технологій з одних країн в інші;
- 2) включення приймаючої країни у світову економіку та міжнародний поділ праці;
- 3) створення єдиного світового інформаційного простору завдяки найбільшим корпораціям в ІТ-сфері (Facebook, Google, Microsoft, Apple);
- 4) інтенсифікація пошуку можливостей діалогу та механізмів співробітництва;

5) розширення інноваційної діяльності та якісного розвитку виробництва в країнах світу;

6) формування міжнародних галузевих та господарських територіальних одиниць.

Вплив ТНК на світову економіку носить дуалістичний характер. З одного боку, ТНК є рушійною силою для активізації міжнародних економічних відносин, які динамічно розвиваються, а з іншого – виступають потужним механізмом впливу на міжнародні процеси, до яких активно долучаються різні суб'єкти міжнародних економічних відносин [3].

За рейтингом Fortune Global 500, який щорічно складається виданням Fortune з 500 найбільших компаній світу, ці компанії в 2019 році отримали дохід у розмірі 33,3 трлн дол. США, що на 0,6 трлн дол. США більше, ніж у 2018 році, прибуток становив 2,1 трлн дол. США. Так, до рейтингу топ-20 найбільших ТНК світу за прибутком віднесено 8 компаній зі США та 4 з Китаю [10].

Активність діяльності сучасних транснаціональних компаній наведена в таблиці 1.

Злиття і поглинання дають змогу ТНК істотно розширити свої можливості на світових ринках, отримати доступ до більш якісних і дешевих ресурсів. Обсяги транскордонних злиттів та поглинань в усьому світі зросли приблизно з 347 млрд доларів США на рік після початку глобальної фінансової кризи 2008 року до пікових 900 млрд доларів США у 2016 році. У 2019 році транскордонне злиття та

поглинання зменшилось на 40%, до 490 мільярдів доларів [11].

Такі тенденції зумовлені повільними темпами зростання економіки Єврозони та Brexit Великої Британії, що призвело також до зменшення європейських угод злиття і поглинань удвічі до 190 млрд доларів США. Падіння глобальних транскордонних обсягів злиття та поглинання було найбільшим у секторі послуг (-56% до 207 млрд дол. США), за яким слідує обробна промисловість (-19%, до 249 млрд дол. США) та сировинний сектор (-14%, до 34 млрд дол. США). Зокрема, різко впали продажі активів, пов'язаних із фінансовою та страховою діяльністю, хімічними речовинами [11].

Зниження обсягів злиття та поглинань було зумовлене також меншою кількістю мегаугод. У 2019 році налічувалося 30 угод на загальну суму 5 млрд дол. США, порівняно з 39 угодами в 2018 р. Зниження транскордонного злиття та поглинання в 2019 р. (-40%) було набагато сильнішим за 14% зниження загальної активності злиття та поглинань (включаючи внутрішні угоди) у всьому світі, продовжуючи тенденцію останніх років відносної непопулярності транскордонного розширення та консолідації шляхом викупу та об'єднання з іноземними компаніями [11].

Події, пов'язані з епідемією COVID19 та карантинними заходами, призвели до різкого падіння обсягів злиття та поглинань в першому кварталі

Таблиця 1

Топ 20 найбільших ТНК у 2019 році за рейтингом Global 500

№	Назва компанії	Країна походження	Дохід (млн. дол. США)	Прибуток (млн. дол. США)	Активи (млн. дол. США)
1	Walmart	США	523 964	14 881	236 495
2	Sinopec Group	Китай	407 009	6 793	317 516
3	State Grid	Китай	383 906	7 970	596 616
4	China National Petroleum	Китай	379 130	4 443	608 086
5	Royal Dutch Shell	Нідерланди	352 106	15 842	404 336
6	Saudi Aramco	Саудівська Аравія	329 784	88 211	398 349
7	Volkswagen	Німеччина	282 760	15 542	547 811
8	BP	Великобританія	282 616	4 026	295 194
9	Amazon.com	США	280 522	11 588	225 248
10	Toyota Motor	Японія	275 288	19 096	487 466
11	Exxon Mobil	США	264 938	14 340	362 597
12	Apple	США	260 174	55 256	338 516
13	CVS Health	США	256 776	6 634	222 449
14	Berkshire Hathaway	США	254 616	81 417	817 729
15	UnitedHealth Group	США	242 155	13 839	173 889
16	McKesson	США	231 051	900	61 247
17	Glencore	Швейцарія	215 111	404	124 076
18	China State Construction Engineering	Китай	205 839	3 333	294 070
19	Samsung Electronics	Південна Корея	197 705	18 453	304 908
20	Daimler	Німеччина	193 346	2 661	339 456

Джерело: складено за даними [10]

2020 року. Через форс-мажорні обставини значну частину угод було заморожено. Інвестори не відмовлялися від угод, але, остерігаючись потенційних економічних ускладнень в майбутньому, були змушені їх відстрочити. За доповіддю ЮНКТАД [12], найбільше падіння спостерігалось в розвинених економіках, коли прямі іноземні інвестиції за півроку досягли 98 мільярдів доларів США, що на 75% менше порівняно з 2019 роком. Тенденцію посилив різкий відтік інвестицій з європейських країн, переважно з Нідерландів та Швейцарії. Також зросли потоки прямих іноземних інвестицій до Північної Америки: з 56% до 68 млрд дол. США.

Тим часом зменшення потоків прямих іноземних інвестицій на 16% до країн, що розвиваються, було меншим, ніж очікувалось, головним чином завдяки стійким інвестиціям у Китай. Обсяги інвестування скоротились лише на 12% в Азії, на 28% в країнах Африки та на 25% в Латинській Америці та Карибському басейні [12].

Серед найвідоміших ТНК, що відкрили дочірні компанії, філіали та спільні підприємства в Україні, слід відзначити шведсько-швейцарський концерн ASEA – Brown Boveri (ABB) в електротехнічній галузі, SKF – у машинобудуванні, Tetra-pak – пакувальний, Procter & Gambel, Unilever, Dow Chemical Company – у хімічній, Damen Shipyards – суднобудівництві. У тютюновій промисловості найбільшими і майже єдиними гравцями є JTI, Philip Morris Inc., British American Tobacco, в пивоварінні – Carlsberg Group. У харчовій індустрії функціонують дочірні підприємства ТНК: Kraft Jacobs, Nestle, Coca-Cola. Вамгоме значення в агропромисловому комплексі мають транснаціональні компанії Cargill, COFCO International, Louis Dreyfus.

В Україні ТНК умовно розділилися щодо місцевого бізнесу на дві великі групи: компанії, що з певних причин не мають конкурентів на вітчизняному ринку (наприклад, McDonald's, Procter & Gambel або тютюнові компанії), і корпорації, чий інтереси прямо або опосередковано стосуються багатьох українських підприємств та мають вітчизняних фірм конкурентів (виробники пивної та безалкогольної продукції, такі як «Кока-кола» і Sun Interbrew, виробники харчової продукції та агропромислові холдинги).

Аналізуючи діяльність іноземних компаній в Україні за видами діяльності, потрібно відзначити, що більша частина цих підприємств зосереджена в галузі торгівлі та ремонту, агропромисловому комплексі та харчовій галузі, в переробній промисловості, в операціях із нерухомістю, будівництві. Очевидно, що транснаціональні компанії не прагнуть вкладати кошти у високотехнологічні галузі, а більшість інвестицій спрямовують на торгівлю, тобто в ту сферу, яка дозволяє швидко отримувати високі прибутки [13].

Також негативно на діяльності міжнародних компаній відобразилися події на сході України, відбулося зменшення частки інвестицій, скорочення кількості філіалів та дочірніх підприємств через великі ризики, особливо у східній частині України [14].

Із двохсот найбільших компаній України корпорація Alphabet у 2018 р. отримала сумарний дохід 3,47 трлн грн, що на 24% більше, ніж дохід у 2017 році. Попри позитивну тенденцію в 2018 році, за підсумками 2019 року сумарний дохід цих компаній скоротився на 2% і становив 3,4 трлн грн.

У 2019 році відзначена найприбутковіша українська компанія НАК «Нафтогаз», яка отримала 178 млрд грн (чистий прибуток становив 50,8 млрд грн.) [8]. Рейтинг топ-20 великих ТНК в Україні наведений у таблиці 2.

Вагомий внесок в розвиток національної економіки робить розвиток транснаціональної корпорації «АТБ-Маркет», прибутки якої сягають 104,9 млрд грн. Відзначається зростання показників компанії «Укрзалізниця» у 2019 році до 2,5 млрд грн чистого прибутку; українського меткомбінату ММК ім. Ілліча, який входить у групу «Метінвест» (80 млрд грн сумарний щорічний дохід). Така компанія, як «Сільпо-Фуд» (209 млн грн прибутку), що входить до Fozzy Group, об'єднує мережі маркетів «Сільпо», «Фора», Fozzy, Le Silpo, Thrash, ringoo та мережу аптек «Біла ромашка», активізувала свою діяльність у 2018–2019 рр. [15]

Проаналізувавши особливості представлення ТНК в Україні, виявлено, що більшість із них діють в агропромисловому комплексі, оскільки саме галузі цієї сфери отримують значні потоки іноземних інвестицій. Великий потенціал інформаційних технологій України поступово і надалі впливатиме на активізацію діяльності транснаціональних компаній в Україні. ІТ-продукти та ІТ-послуги поступово будуть зростати у своєму обсязі та поширюватися в усі сфери суспільної життєдіяльності (електронний уряд, охорона здоров'я, освіта тощо), при цьому каталізуюча роль розвитку належатиме потужним ТНК [16].

У короткостроковій перспективі переважна частина країн втрачатиме економічну, політичну та інформаційну незалежність від дій потужних ТНК. Більше того, країни, що розвиваються, будуть усе сильніше відставати за рівнем інформатизації та розкриття національного потенціалу.

З проведеного дослідження виявляється, що Україні не лише приймає ТНК, а й прагне до розширення власних транснаціональних компаній. Для активізації та розширення діяльності ТНК Україні необхідно збільшувати частку наукоємних галузей з екологічно чистими технологіями, легкої і харчової промисловості, переробних, галузей сільського господарства, сфери послуг та інформаційних технологій.

Топ-20 ТНК за виручкою в Україні за 2019 рік

№	Компанія	Виручка, млрд грн	Вид діяльності
1	ArcelorMittal	62,41	ГМК: виробництво сталі та прокату
2	Philip Morris	37,3	Дистрибуція: продаж тютюнових виробів
3	Alfred C. Topfer	23,14	АПК: торгівля зерном
4	Bunge	23,01	АПК: торгівля зерном та кормами
5	METRO Group	19,78	Рітейл: продаж продуктів через власні супермаркети
6	Cargill	18,41	АПК: експорт зернових
7	British American Tobacco	18,04	АПК: виробництво та реалізація цигарок
8	Vodafone	15,01	ІТ: надання послуг зв'язку
9	Samsung	14,58	Дистрибуція: релізація електроніки
10	Japan Tobacco International, JTI	14,31	АПК: виробництво та реалізація цигарок
11	Auchan	14,19	Рітейл: продаж продуктів через власні супермаркети
12	Toyota Group	12,78	Дистрибуція: реалізація легкових автомобілів
13	COFCO International	12,76	АПК: експорт зернових
14	Glencor	12,61	АПК: експорт зернових
15	Nestle	10,64	АПК: виробництво продуктів харчування
16	PepsiCo	10,4	АПК: виробництво безалкогольних напоїв та соків
17	Louis Dreyfus	8,97	АПК: експорт зернових
18	Syngenta	8,47	АПК: виробництво зернових та бобових
19	Carlsberg Group	8,22	АПК: виробництво алкогольних напоїв
20	Eram	8,11	ІТ: розробка програмного забезпечення

Джерело: складено за даними [15]

Стратегічне завдання України полягає у сприянні концентрації фінансового, промислового й інтелектуального капіталу на пріоритетних галузях національної економіки, що активізує іноземних інвесторів та позитивно впливатиме на створення транснаціональних корпорацій в Україні. Саме від спроможності до здійснення макроекономічних реформ в Україні також залежить її сприйняття ТНК світу.

Висновки з проведеного дослідження.

Глобальні корпорації кінця ХХ і початку ХХІ століть виступають як локомотив інноваційно-інвестиційного процесу в світовій економіці. ТНК визначають і спрямовують світове виробництво природної сировини, конструкційних матеріалів, палива та електроенергії, сучасної техніки, технологічних знань, інформації та глобальних інформаційних мереж. ТНК лідирують у підготовці сучасних фахівців і керівників, формують лідерів нового типу, які у свою чергу надають гнучкість, динамічність і антикризову стійкість самим ТНК. Транснаціональні компанії активізують міжнародні процеси в усіх формах міжнародних економічних відносин. У сучасних умовах господарювання розвиток великих промислових корпорацій і міжнародних фінансово-промислових груп сприяє нарощуванню економічної могутності країн світової спільноти і посилення їх геополітичних позицій.

Для національної економіки України за умови створення відповідного зовнішнього середовища, зокрема податкового стимулювання, формування

українських ТНК може стати одним зі стратегічних пріоритетів. Активізація розвитку ТНК в Україні також сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, забезпечить виживання національних підприємств у складних економічних умовах. Водночас забезпечення балансу між іноземними і українськими ТНК заострить конкурентну боротьбу на внутрішньому ринку і сприятиме кращому задоволенню потреб споживачів більш якісною продукцією.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. П. Куцик, О. Ковтун, Г. Башнянин. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку : монографія. Львів : ЛКА, 2015. 594 с.
2. Салатюк Н.М. Економічні наслідки та проблеми функціонування ТНК в Україні в умовах глобалізації світової економіки URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/7.pdf> (дата звернення 26.10.2020).
3. Vernon R. Les entreprises multinationales: la souveraineté nationale en péril / R. Vernon. Paris : Calmann Lévy, 1973. 347 p.
4. Caves R.E. Multinational enterprise and economic analysis. London : Cambridge, 1982. 754 p.
5. Rosenberg J.M., Wiley Ph.D. Dictionary of Business and Management. New York : Interscience publications J.Wiley and sons, 1992. 567 p.
6. Dunning, John H. The eclectic paradigm as an envelope for economic and business theories of MNE activity. *International Business Review*, 2000. Vol. 9, 163 p.

7. Транснаціональні корпорації: навчальний посібник / В.Рокоча та ін. Київ : Таксон, 2001. 304 с.

8. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: теорія : підручник. Київ : Либідь, 2008. 408 с.

9. Сорока І.Б. Транснаціональні корпорації та їхня роль у процесі активізації міжнародної інтеграції. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 9. С. 35–41.

10. Fortune Global 500 2020 URL: https://fortune.com/global500/2020/search/?fg500_revenues=desc (дата звернення 26.10.2020).

11. UNCTAD Trade and Development Report 2020. URL: <https://unctad.org/webflyer/trade-and-development-report-2020> (дата звернення 26.10.2020).

12. Foreign direct investment flows in the time of COVID-19 URL: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=132_132646-g8as4msdp9&title=Foreign-direct-investment-flows-in-the-time-of-COVID-19 (дата звернення 26.10.2020).

13. Шабаліна Л., Корнейченко М. Аналіз впливу транснаціональних корпорацій на економіку України. *Схід*. 2012. № 3 (117). С. 59–64.

14. Пенська І.О. Особливості впливу ТНК на економічний розвиток України. *Міжнародна економіка та менеджмент*. 2015. № 3. С. 11.

15. Головнєв С., Віннічук Ю. 200 найбільших компаній України 2019 року. URL: https://biz.censor.net/resonance/3218608/200_nayiblishih_kompaniy_ukrani_2019_roku (дата звернення 26.10.2020).

16. Stavytska Alla. Trends and prospects of optimization of the world information technology market development in globalization conditions. *Економічний простір: збірник наукових праць*. 2017. № 12. Р. 24–33.

REFERENCES:

1. Kutsyk P., Kovtun O., Bashnianyn H. (2015) Hlobalna ekonomika: pryntsyphu stanovlennia, funktsionuvannia, rehuliuwannia ta rozvytku [Global economy: principles of formation, functioning, regulation and development]. Lviv: LKA. (in Ukrainian)

2. Salatiuk N.M. (2017) Ekonomichni naslidky ta problemy funktsionuvannia TNK v Ukraini v umovakh hlobalizatsii svitovoi ekonomiky [Economic consequences and problems of TNCs in Ukraine in the context of globalization of the world economy]. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/7.pdf> (accessed 29 October 2020).

3. Vernon R. (1973) Les entreprises multinationales: la souveraineté nationale en péril / R. Vernon. Paris: Calmann Lévy. P. 347.

4. Caves R.E. (1982) Multinational enterprise and economic analysis. London: Cambridge.

5. Rosenberg J.M., Wiley Ph. D. (1992) Dictionary of Business and Management. New York: Interscience publications J.Wiley and sons.

6. Dunning John H. (2000) The eclectic paradigm as an envelope for economic and business theories of MNE activity. *International Business Review*. Vol. 9.

7. Rokocha V.V., Plotnikov O.V., Novytskyi V.Ye., Kudyрко L.Y., Shevchenko V.Yu. (2001) Transnatsionalni korporatsii: navchalnyi posibnyk [Transnational corporations: a textbook]. Kyiv: Takson. (in Ukrainian)

8. Filipenko A.S. (2008) Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny: teoriia [International economic relations: theory]. Kyiv: Lybid. (in Ukrainian)

9. Soroka I.B. (2009) Transnatsionalni korporatsii ta yikhnia rol u protsesi aktyvizatsii mizhnarodnoi intehtratsii [Transnational corporations and their role in the process of intensifying international integration]. *Aktualni problemy ekonomiky [Current economic problems]*. no. 9, pp. 35–41.

10. Fortune Global 500 (2020) Available at: https://fortune.com/global500/2020/search/?fg500_revenues=desc (accessed 29 October 2020).

11. UNCTAD Trade and Development Report (2020). Available at: <https://unctad.org/webflyer/trade-and-development-report-2020> (accessed 29 October 2020).

12. Foreign direct investment flows in the time of COVID-19 2020 Available at: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=132_132646-g8as4msdp9&title=Foreign-direct-investment-flows-in-the-time-of-COVID-19 (accessed 29 October 2020).

13. Shabalina L., Korneichenko M. (2012) Analiz vplyvu transnatsionalnykh korporatsii na ekonomiku Ukrainy [Analysis of the impact of transnational corporations on the economy of Ukraine]. *Skhid (electronic journal)*, no. 3 (117), pp. 59–64. Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/62451/13-Shabalina.pdf?sequence=1> (accessed 29 October 2020).

14. Pienska I.O. (2015) Osoblyvosti vplyvu TNK na ekonomichnyi rozvytok Ukrainy [Features of the influence of TNCs on the economic development of Ukraine]. *Mizhnarodna ekonomika ta menedzhment (electronic journal)*, no. 3, p. 11. Available at: [http://zt.knute.edu.ua/files/2015/3\(80\)/uazt_2015_3_14.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2015/3(80)/uazt_2015_3_14.pdf) (accessed 29 October 2020).

15. Holovnov S., Vinnichuk Yu. 200 naibilshykh kompanii Ukrainy 2019 roku. Available at: https://biz.censor.net/resonance/3218608/200_nayiblishih_kompaniy_ukrani_2019_roku (accessed 29 October 2020).

16. Stavytska A. (2017) Trends and prospects of optimization of the world information technology market development in globalization conditions. *Економічний простір: збірник наукових праць*. no. 12, pp. 24–33.